

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Andra kammaren.

Nr 9.

Torsdagen den 23 januari.

Kl. 2,30 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 16 innevarande januari förda protokollen.

§ 2.

I enlighet med därom den 15 i denna månad fattat beslut skulle nu företagas val av tio ledamöter i vart och ett av de fem tillfälliga utskott, kammaren beslutit tillsätta; och anställdes först val av ledamöter i första tillfälliga utskottet.

Därvid avlämnades 146 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Andra kammarens gemensamma lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

- herr *Svensson* i Eggelstad,
- » *Welin*,
- » *Berggren*,
- » *Andersson* i Stockholm,
- » *Johanson* i Huskvarna,
- » *Sköld*,
- » *Jungnell*,
- » *Westman*,
- » *Berglund* och
- » *Larsson* i Ångebäck.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

§ 3.

Härefter företogs val av ledamöter i andra tillfälliga utskottet.

Därvid avlämnades 95 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Andra kammarens gemensamma lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

*Andra kammarens protokoll 1919. Nr 9.*

- herr *Sjögren*,  
 » *Isaksson*,  
 » *Moberger*,  
 » *Fast*.  
 » *Persson* i Fritorp,  
 » *Ljungkvist*,  
 » *Ander*,  
 » *Svedberg*,  
 » *Hansson* i Rättvik och  
 » *Schill*.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

#### § 4.

Vidare företogs val av ledamöter i tredje tillfälliga utskottet.

Därvid avlämnades 82 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Andra kammarens gemensamma lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

- herr *Eriksson* i Stockholm,  
 » *Elisson*,  
 » *Olsson* i See,  
 » *Björklund*,  
 » *Nylander*,  
 » *Jensen*,  
 » *Pehrsson* i Bramstorp,  
 » *Edberg*,  
 » *Wahlstedt* och  
 » *Olsson* i Kollungeröd.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

#### § 5.

Vid nu anställt val av ledamöter i fjärde tillfälliga utskottet avlämnades 71 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Andra kammarens gemensamma lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

- herr *Möller*,  
 » *Sundling*,  
 » *Olsson* i Rösta,  
 » *Sjölander*,  
 » *Svensson* i Långelanda,  
 » *Karlsson* i Vätö,  
 » *Jeppsson*,  
 » *Ryberg*,  
 » *Karlsson* i Sandviken och  
 » *Bergström* i Bäckland.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

## § 6.

Slutligen företogs val av ledamöter i femte tillfälliga utskottet.

Därvid avlämnades 64 godkända valsedlar, samtliga med parti-beteckningen »Andra kammarens gemensamma lista» och upptagna de namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

- herr *Ljungberg*,
- » *Bengts on* i Kullen,
- » *Carlström*,
- » *Sjöström*,
- » *Hedlund* i Östersund,
- » *Andersson* i Prästbol,
- » *Johansson* i Hässlås,
- » *Swartling*,
- » *Svanberg* och
- » *Johansson* i Olstorp.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

## § 7.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående fem paragrafer omförmälda valen.

## § 8.

Herr statsrådet *Löfgren* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 26, med förslag till förordning om visst undantag från tillämpningen av stadgandet i 13 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.; och

nr 4, med förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen m. m.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

## § 9.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 7, med förslag till lag om lindring i de mindre bemedlades kostnader för sinnessjukvård m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 13, angående sättet för likviderande av förfallen skuld å statslån till Hässleholm—Markaryds järnvägsaktiebolag;

till statsutskottet propositionen, nr 14, angående åtgärder för ordnande av postpersonalens i Stockholm bostadsfråga;

till bankoutsittet propositionerna:

nr 15, angående årligt understöd åt kvinnliga extra biträdet hos generalpoststyrelsen Enma Adolffina Bratt, född Pettersson;

nr 20, angående årligt understöd åt förre banvakten vid statens järnvägar C. G. Frankenbergs änka Anna Charlotta Frankenberg; och

nr 12, med förslag till lag om ändrad lydelse av 235 § i lagen om bankrörelse den 22 juni 1911;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 23, med förslag till förordning om undantag från tillämpningen av förordningen den 25 juli angående särskild skatt å majs, utländsk potatis samt maniokarot och andra lika väsentligen stärkelsesrika, tullfria utländska ämnen, använda vid tillverkning av stärkelse;

till bankoutsittet propositionen, nr 6, angående fyllnadspension till förre kronojägaren A. J:son Grönqvist; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 16 angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 17, angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 18, angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronoord;

nr 19, angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 21, angående viss ändring beträffande användningen av ordinarie anslaget till understödjande av premiering av nötboskap; och

nr 22, angående statsbidrag till kostnader för laga skifte i Mässlingens by i Jämtlands län.

## § 10.

Vidare föredrogs var efter annan följande på kammarens bord liggande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 131, av herr *Zander m. fl.*;

nr 132, av herr *Zander*;

nr 133, av herr *Hederstierna*;

nr 134, av herr *Hansson* i Sockholm *m. fl.*;

nr 135 av herr *Lübeck m. fl.*;

nr 136 och 137, av herr *Erikson* i Grängesberg *m. fl.*;

nr 138 av herr *Welin m. fl.*;

nr 139, av herrar *Nilsson* i Kristianstad och *Sjöström*;

nr 140, av herr *Kristensson m. fl.*;

nr 141, av herr *Petersson* i Södertälje;

nr 142—153, av herr *Molin*;

nr 154, av herr *Kant m. fl.*;

nr 155 och 156, av herr *Kant*; och  
nr 157, av herr *Kant m. fl.*;

till bankoutskottet motionen nr 158, av herr *Olsson* i Merastrand  
*m. fl.*;

till statsutskottet motionerna:

nr 159, av herr *O. Nilsson* i Örebro *m. fl.*;  
nr 160, av herr *Ols-son* i Kullenbergstorp *m. fl.*;  
nr 161, av herrar *Jönsson* i Slätåker och *Jönsson* i Revinge;  
nr 162, av herr *Karlsson* i Nynäshamn; samt  
nr 163, av herrar *Kjellberg* och *Branting*;

till behandling av lagutskott motionen nr 164, av herr *Sjölander*;

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 165, av herr *Sjölander*;  
nr 166, av herr *Winkler m. fl.*;  
nr 167 av herr *Nilsson* i Kristianstad; och  
nr 168, av herr *Hansson* i Rättvik *m. fl.*;

till konstitutionsutskottet motionen nr 169, av herrar *Räf* och  
*Johanson* i Huskvarna;

till bankoutskottet motionerna:

nr 170, av herr *Månsson* i Hageström;  
nr 171, av herr *Eriksson* i Grängesberg;  
nr 172, av herr *Leander*;  
nr 173, av herr *Elixson m. fl.*;  
nr 174 av herr *Bogren*;  
nr 175, av herr *Nilsson* i Kabbarp *m. fl.*;  
nr 176, av herr *Molin*;  
nr 177, av herr *Röing*; och  
nr 178, av herr *Magnusson* i Tumhult;

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 179, av herr *Vennerström m. fl.*;  
nr 180, av herr *Bergström* i Bäckland;  
nr 181, av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.*;  
nr 182, av herr *Eriksson* i Grängesberg;  
nr 183 och 184, av herr *Hansson* i Rättvik;  
nr 185, av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp och *Jönsson* i Slät-  
åker; och

nr 186, av herr *Jönsson* i Slätåker;

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 187, av herr *Jeppsson*;  
nr 188, av herr *Olsson* i Kollungeröd;  
nr 189, av herr *Runefors*;  
nr 190, av herr *Alvin*;  
nr 191, av herr *Månsson* i Erlandsro;  
nr 192 och 193, av herr *Edberg*;

nr 194, av herr *Olsson* i Ramsta *m. fl.*;

nr 195, av herr *Molin*;

nr 196, av herr *Osberg*; och

nr 197, av herr *Osberg m. fl.*; samt

till tillfälligt utskott motionerna:

nr 198, av herr *Eriksson* i Grängesberg *m. fl.*;

nr 199, av herrar *Leander* och *Jeppsson*;

nr 200, av herr *Olsson* i Morastrand *m. fl.*;

nr 201, av herr *Räf*;

nr 202, av herr *Röving*; och

nr 203, av herr *Persson* i Fritorp.

Vid remiss av  
motionen nr  
204.

Vid härpå skedd föredragning av motionen nr 204 av herr *Vennerström*, angående avveckling av militärförsvaret m. m., begärdes ordet av

Herr *Vennerström*, som yttrade: Herr talman! Den motion, som här föreligger, innehåller fem yrkanden. Jag har försport, att det möter svårigheter att få dessa olika yrkanden behandlade av ett och samma utskott, och nödgas därför å egna och medmotionärers vägnar anhålla om rätt att uppdelna motionen i tre motioner. Den första skulle då innefatta yrkandet nr 1, att riksdagen måtte fatta principiellt beslut om en fullständig avveckling av det nuvarande militärförsvaret samt om framläggande av en plan för avvecklingens praktiska utförande och för ordnandet av övriga frågor, som härmed stå i samband. Den andra motionen skulle innebära, att riksdagen ville fatta beslut om att inställa allt arbete på militära byggnader av olika slag, såsom kaserner, befästningar m. m., samt å krigsfartyg liksom all tillverkning av ammunition och vapen, intill dess fullständig plan utarbetats, huru nämnda militära anordningar lämpligast må kunna användas för civila ändamål. Den tredje motionen skulle omfatta de tre sista yrkandena, nämligen om inställande av militärövningarna, om upphävande av den allmänna värnplikten och om upphävande av krigslagarna.

Jag anhåller alltså å egna och medmotionärers vägnar att få denna uppdelning verkställd.

Denna anhållan bifölls.

I enlighet härmed blev ifrågasvarande motion uppdelad i tre särskilda motioner, en med bibehållen beteckning av nummer 204 och med den ändring i rubriken att »m. m.» utelöts, en med ordningsnumret 262 och med överskrift: angående inställande tillsvidare av allt arbete å militära byggnader och krigsfartyg samt för tillverkning av ammunition och vapen samt en med ordningsnumret 263 och med rubrik: angående inställande av alla militärövningar, som enligt lag skola påbörjas eller avslutas åren 1919 och 1920 m. m.

Härefter remitterades motionen nr 204 till tillfälligt utskott, motionen nr 262, till statsutskottet och motionen nr 263 till lagutskottet.

Vid remiss av  
motion nr  
204.

(Forts.)

Vidare överlämnades

till statsutskottet motionerna:

- nr 205, av herr *Lübeck m. fl.*;
- nr 206, av herr *Vennerström*;
- nr 207, av herr *Wikström m. fl.*;
- nr 208, av herr *Olofsson m. fl.*;
- nr 209, av herr *Jansson* i Falun;
- nr 210, av herr *Hagman* i Domnarvet;
- nr 211 och 212, av herr *Janson* i Kungsör *m. fl.*;
- nr 213, av herr *Zander*;
- nr 214, av herrar *Zander* och *Ericsson* i Arboga;
- nr 215, av herr *Gustafsson* i Örebro och *Ödström*;
- nr 216, av herr *Gustafsson* i Örebro *m. fl.*;
- nr 217 och 218, av herr *Thore*;
- nr 219, av herr *Kjellberg*;
- nr 220, av herr *Hage*; och
- nr 221, av herr *Sköld m. fl.*;

till konstitutionsutskottet motionen nr 222, av herr *Berglund*;

till bevillningsutskottet motionerna:

- nr 223, av herr *Månsson* i Hageström;
- nr 224, av herr *Sävström m. fl.*;
- nr 225, av herrar *Moberger* och *Hamrin*; och
- nr 226, av herr *Moberger m. fl.*;

till bankoutskottet motionerna:

- nr 227, av herr *Bärg*;
- nr 228, av herr *Relm*;
- nr 229, av herr *Olsson* i Berg;
- nr 230, av herr *Johanson* i Gäre;
- nr 231, av herr *Johansson* i Trollhättan;
- nr 232, av herr *von Sneidern m. fl.*;
- nr 233, av herr *Bäcklund*;
- nr 234, av herr *Hage*; och
- nr 235, av herr *Pehrsson* i Bramstorp;

till behandling av lagutskott motionerna:

- nr 236, av herr *Molin*; och
- nr 237, av herr *Hamrin*;

till bevillningsutskottet motionen nr 238, av herr *Hamrin*;

till behandling av lagutskott motionerna:

- nr 239, av herr *Jeppsson*;
- nr 240, av herr *Johansson* i Olstorp;

nr 241, av herrar *Hansson* i Rättvik och *Karlsson* i Sandviken;  
och

nr 242, av herr *Alvin*;

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 243, av herr *Olsson* i Rösta;

nr 244, av herr *Lund tröm*; och

nr 245, av herr *Lindman m. fl.*;

till tillfälligt utskott motionen nr 246, av herr *Lindman m. fl.*;  
samt

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 247 och 248, av herr *Jönsson* i Fridhill;

nr 249, av herr *Vennerström m. fl.*;

nr 250, av herr *Rehn*;

nr 251, av herr *Jansson* i Kungsör *m. fl.*;

nr 252, av herr *Carl tröm*;

nr 253, av herr *Andersson* i Grimbo;

nr 254, av herr *Månsson* i Backa *m. fl.*;

nr 255, av herrar *Alvin* och *Hage*;

nr 256, av herr *Jönsson* i Revinge; och

nr 257, av herr *Pehrsson* i Bramstorp.

Härpå föredrogs motionen nr 258, av herr *Molin*, om upphävande av § 11 i arbetsordningen för andra kammaren samt § 17 mom. 1 i ordningsstadgan för första kammaren; och yttrade därvid:

Herr *Molin*: Herr talman! Då på grund av formella skäl jenna motion ej lärer kunna remitteras, anhåller jag att få återtaga densamma.

Ifrågavarande anhållan blev av kammaren bifallen.

Slutligen hänvisades till tillfälligt utskott motionerna:

nr 259, av herr *Karlsson* i Sandviken;

nr 260, av herr *Anderson* i Knapasjö; och

nr 261, av herr *Andersson* i Grimbo.

## § 11.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets memorial, nr 1, angående tilläggsarvode åt sekreteraren i utskottets andra avdelning biföll kammaren vad utskottet i detta memorial hemställt.

## § 12.

Herr *Fast* avlämnade en av honom och herr *Hansson* i Sölvesborg undertecknad motion, nr 264, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 5, med förslag till lag om ändringar i och tillägg till lagen den 10 juli 1899 om skydd för vissa mönster och modeller.



Vidare avlämnades följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 3, med förslag till lag om rätt till litterära och musikaliska verk m. m., nämligen:

nr 265, av herrar *Hansson* i Stockholm och *Eriksson* i Grängesberg;

nr 266, av herrar *Hansson* i Stockholm och *Björck*; samt  
nr 267, av herr *Kant*.

Samtliga de avlämnade motionerna bordlades.

### § 13.

Herr talmannen tillkännagav, att han låtit uppgöra förslag till fördelning av de motioner, som hänvisats till behandling av tillfälligt utskott; och var detta förslag, som nu upplästes, så lydande:

*Förslag till fördelning av de inom andra kammaren väckta motioner, vilka blivit hänvisade till behandling av tillfälligt utskott.*

Till behandling av *första tillfälliga utskottet* torde få överlämnas motioner av:

herr *Moberger m. fl.*, nr 4, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt skoldistrikt av rätt till statsbidrag för folkskoleväsendets allmänna driftkostnader m. m.;

herr *Bengtsson* i Norup *m. fl.*, nr 11, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt samhället av ökat inflytande på biografväsendet;

herr *Carlström*, nr 25, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av föreläsningar för landsbygdens ungdom;

herr *Vennerström*, nr 95, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av en samverkan mellan stat och kommun för övertagande helt eller delvis av föräldrarnas skyldighet att bekosta skolmaterial åt barn i folk- och småskolor;

herr *Berggren m. fl.*, nr 96, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av en samverkan mellan stat och kommun för övertagande helt eller delvis av föräldrarnas skyldighet att bekosta skolmaterial åt barn i folk- och småskolor;

herr *Eriksson* i Grängesberg *m. fl.*, nr 198, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av en samverkan mellan stat och kommun för övertagande av den föräldrar åliggande skyldighet att för sina barn i folk- och småskolor bekosta erforderlig skolmaterial; samt

herr *Räf*, nr 201, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av samarbete mellan präster och lekmän i det kyrkliga arbetet.

Till *andra tillfälliga utskottet* torde få överlämnas motioner av:

herr *Olsson* i Ramsta *m. fl.*, nr 24, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ingripande från statens sida till förhindrande av spel om penningar och penningars värde;

herr *Karlsson* i Vätö, nr 26, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beviljande av statsanslag till anordnande av läkaremottagningar i vissa kommuner å landsbygden; .

herr *Edberg m. fl.*, nr 31, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till stävjande av kortspel; och

herr *Johansson* i Trollhättan, nr 99, angående uppflyttning av yrkesinspektionens befattningshavare i högre klass i resereglementet.

Till *tredje tillfälliga utskottet* torde få överlämnas motioner av:

herr *Johansson* i Uppmälby, nr 33, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ordensväsendets avskaffande;

herr *Röing*, nr 202, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående omarbetning av gällande järnvägstrafikstadga;

herr *Persson* i Fritorp, nr 203, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning om i vilken omfattning telegrafverket bör bestrida kostnaden för lokal och betjäning vid mindre telefonväxelsstationer samt vidtagande av härav föranledda åtgärder; och

herr *Andersson* i Grimbo, nr 261, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillsättande av en befattningshavare med uppgift att övervaka kristidsinstitutionerna samt beivra av dem begångna övergrepp och oegentligheter.

Till *fjärde tillfälliga utskottet* torde få överlämnas motioner av:

herr *Vennerström*, nr 129, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undanröjande av förefintliga bestämmelser, som hindra kvinnors tillträde till civil statstjänst på samma vilkor som för män;

herrar *Leander* och *Jeppsson*, nr 199, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av tillfälle för gevärshantverkare att befordras till fanjunkare;

herr *Olsson* i Morastrand *m. fl.*, nr 200, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt behövande änkor av understöd utav allmänna medel för underhåll och uppfostran av deras barn;

herr *Karlsson* i Sandviken, nr 259, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning om i huru stor utsträckning byggnader, som äro avsedda för kommunala ändamål och disponeras av kommunerna, ägas av enskilda eller bolag *m. m.*; och

herr *Anderson* i Knapasjö, nr 260, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lämnande av bidrag till åstadkommande av samlingslokaler, avsedda att gagna folkets samhällliga behov av kulturella strävanden.

Till *femte tillfälliga utskottet* torde få överlämnas motioner av:

herr *Jönsson* i Fridhill, nr 32, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inrättande av ett moderniserat indelningsverk;

herr *Jönsson* i Fridhill, nr 97, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande av bestämmelse om förädlning av ägg i öppen bod efter vikt;

herr *Hage*, nr 98, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fram-

läggande för varje lagtima riksdag av en redogörelse för behandlingen under det förflutna året av till Kungl. Maj:t från riksdagen avlätna, ännu ej slutbehandlade skrivelser;

herr *Kant m. fl.*, nr 127, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av understöd utav statsmedel åt den svenska manskörsången;

herr *Vennerström*, nr 204, angående avveckling av militärförsvaret; samt

herr *Lindman m. fl.*, nr 246, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avveckling av kommissionsväsendet.

Förslaget blev av kammaren godkänt.

#### § 14.

Justerades protokollsutdrag.

#### § 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Karlsson</i> i Vätö	under 6 dagar fr. o. m. den 24 jan.,
» <i>Svensson</i> i Eggelstad	» 10 » » 24 »
» <i>Borggren</i>	» 8 » » 28 » och
» <i>Nilsson</i> i Landeryd	» 9 » » 24 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.57 e. m.

In fidem  
Per Cronvall.

## Fredagen den 24 januari.

Kl. 2,30 e. m.

### § 1.

Justerades protokollet för den 18 innevarande januari.

### § 2.

Herr talmannen anmälde, att herr Bengtsson i Kullen denna dag intagit sin plats i kammaren.

### § 3.

I enlighet med därom den 15 i denna månad fattat beslut skulle nu företagas val av tio suppleanter i vart och ett av de fem tillfälliga utskott kammaren beslutit tillsätta; och anställdes först val av suppleanter i första tillfälliga utskottet.

Därvid avlämnades 119 godkända valsedlar, samtliga med parti-beteckningen »Andra kammarens gemensamma lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

- herr *Ahrberg*,
- » *Isaksson*,
- » *Johansson* i Olstorp,
- » *Hansson* i Sölvesborg,
- » *Jonsson* i Källeräng,
- » *Sjölander*,
- » *Bergström* i Bäckland,
- » *Bergström* i Högsön,
- » *Jensen*, och
- » *Karlsson* i Surte.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

### § 4.

Härefter företogs val av suppleanter i andra tillfälliga utskottet.

Därvid avlämnades 82 godkända valsedlar, samtliga med parti-beteckningen »Andra kammarens gemensamma lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Hellberg*,  
 » *Andersson* i Eliantorp,  
 » *Jungnell*,  
 » *Johansson* i Rimforsa,  
 » *Johanson* i Hallagården,  
 » *Sköld*,  
 » *Johansson* i Hässlås,  
 » *Sundling*,  
 » *Sjöström*, och  
 » *Karlsson* i Surte.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

### § 5.

Vidare företogs val av suppleanter i tredje tillfälliga utskottet.

Därvid avlämnades 79 godkända valsedlar, samtliga med parti-beteckningen »Andra kammarens gemensamma lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Werner*,  
 » *Bergström* i Högsön,  
 » *Olsson* i Rösta,  
 » *Hagman* i Domnarvet,  
 » *Olsson* i Golvvasta,  
 » *Fast*,  
 » *Jeppsson*,  
 » *Corneliusson*,  
 » *Ericsson* i Arboga och  
 » *Larsson* i Ångebäck.

Dessa personer hade alltså utsatts till suppleanter i utskottet.

### § 6.

Vid nu anställt val av suppleanter i fjärde tillfälliga utskottet avlämnades 61 godkända valsedlar, samtliga med parti-beteckningen »Andra kammarens gemensamma lista» och upptagande namnen på nedanrämda personer i följande ordning:

herr *Karlsson* i Vadstena,  
 » *Månsson* i Backa,  
 » *Carlström*,  
 » *Lovén*,  
 » *Brännström*,  
 » *O. Nilsson* i Örebro,  
 » *Schill*,  
 » *Lidström*,  
 » *Hellberg* och  
 » *Olsson* i Morastrand.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

## § 7.

Slutligen företogs val av suppleanter i femte tillfälliga utskottet.

Därvid avlämnades 65 godkända valsedlar, samtliga med parti-beteckningen »Andra kammarens gemensamma lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

- herr *Smedberg*,  
 » *Lidström*,  
 » *Pehrsson* i Bramstorp,  
 » *Werner*,  
 » *Månsson* i Erlandsro,  
 » *Alvin*,  
 » *Olsson* i Kollungeröd,  
 » *Edberg*,  
 » *Andersson* i Igelboda och  
 » *Olsson* i Morastrand.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

## § 8.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående fem paragrafer omförmälda valen.

## § 9.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 26, med förslag till förordning om visst undantag från tillämpningen av stadgandet i 13 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.

Vid härpå skedd föredragning av Kungl. Maj:ts likaledes å bordet vilande proposition, nr 4, med förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen m. m. begärdes ordet av

*Ang. utsträckt  
 tid för väc-  
 kande av mo-  
 tion i anled-  
 ning av Kungl.  
 Maj:ts pro-  
 position nr 4.*

Herr Hage som yttrade: Herr talman, mina herrar! Som herrarna veta, fastställdes genom beslut, som grundlagfästes vid sista lagtima riksdagen, vi så ändrade bestämmelser i avseende å riksdagsordningen. Det bestämdes då, bland annat, att motionstiden för kungl. propositioner, vilken tid förut hade varit 15 dagar, i allmänhet skulle förminskas till 10 dagar, men det förutsades samtidigt och togs även hänsyn till, att det kunde finnas kungl. propositioner av så stor omfattning och betydelse, att riksdagen skulle vid särskilda tillfällen kunna utsträcka denna motionstid utöver 10 dagar.

Här föreligger just en sådan fråga, som är synnerligen betydelsefull och stor till sin omfattning, nämligen flottningsslågstiftningen. Det är en fråga, som är inrymd i den proposition nr 4, som nu före-

ligger och som är ganska vidlyftig, och dessutom föreligger till grund för denna proposition ytterligare ett mycket tjockt och digert betänkande i frågan.

Under sådana förhållanden föreställer jag mig, att man kan säga att detta är en proposition på vilken man kan tillämpa de bestämmelser, som finnas i § 55 riksdagsordningen, där det talas om, att, om ärendet är av synnerlig omfattning, skall det finnas tillfälle att utsträcka motions'tiden. Riksdagsordningen medger att utsträcka denna motionstid till det sammanträde, som infaller näst efter 20 dagar från propositionens avlämnande. För att lättare få igenom ett förslag här i kammaren om utsträckning i nu förevarande fall av motionstiden, skall jag för min del inskränka mig till att påverka, att i denna fråga motionstiden endast utsträcker till 15 dagar, d. v. s. till den motionstid, som vi hade även för de allra minsta propositioner under den gamla ordningen. Jag har genom samtliga här i kammaren med representanter, som äro intresserade särskilt för denna flottningslagstiftning, gjort mig underkunnig om, att de för sin del äro mycket villiga att gå med på en sådan utsträckning och finna den i hög grad motiverad.

Jag skall alltså, herr talman, med anledning av vad jag nu sagt, be att få hemställa, att motionstiden för nu ifrågakvarande proposition nr 4 utsträcker till det sammanträde, som infaller näst efter 15 dagar från propositionens avlämnande.

Vidare anförde:

Herr Lindman: Herr talman! Detta förslag av herr Hage kommer ju något överraskande. Jag kan icke bestrida, att denna kungl. proposition om flottningsstadga är av en ganska betydande omfattning och att den handlar om ett ärende av synnerligen stor vikt och betydelse. Som jag själv är norrlänning, förstår jag mycket väl, att det är på det sättet men, herr talman, jag ställer mig rätt tveksam i detta all, och det av rent principiella skäl.

Om man nu vid det första tillfälle, då dessa nya grundlagsbestämmelser tillämpas, suspenderar från bestämmelserna i den nu ifrågakvarande paragraf av riksdagsordningen, är jag mycket rädd för, att man därmed slår in på en sådan väg, att, då det kommer andra liknande fall, d. v. s. större propositioner, man gör på samma sätt. Jag tror att man därigenom egentligen förtager den vecka, som man velat vinna genom att inskränka motionstiden. Sæfvet med nu ifrågakvarande grundlagsändring var ju, att man verkligen skulle begränsa motionstiden, så att utskotten skulle få in samtliga motioner i anledning av kungl. propositioner så fort som möjligt, nämligen inom 10 dagar, för att därefter kunna börja med arbetet. Går man ifrån detta nu genast, är jag övertygad om, att det skall komma andra propositioner, vilka med samma skäl som denna kunna sägas vara av stor omfattning och där alltid ett antal av kammarens ledamöter komma att säga: Ja, det där intresserar oss alldeles särskilt, och det är en så omfattande lag, och för övrigt utsträcker

*Ang. utsträckt tid för väckande av motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 4.*  
(Forts.)

*Ang. utsträckt tid för väckande av motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 4.* vi motionstiden då och då och så återopas detta tillfälle, då det var fråga om flottningstadgan.

Jag är alltså rädd för, att vi icke handla riktigt klokt, om vi nu gå med på detta herr Hages förslag. Därtill vill jag säga, att det är ju nu vid riksdagens början; herrar ledamöter av kammaren hava avlämnat sina motioner, och det är ju en relativt lindrig arbetstid under de närmaste dagarna. Den kungl. propositionen i denna fråga avlämnades i går, och det är således nio dagar kvar för att avlämna de motioner, som här skulle komma i fråga.

För övrigt vill jag påpeka, att lagutskottet har ju numera också rätt att avgiva förslag med anledning av kungl. propositioner. För de av kammarens ledamöter, som sitta i andra lagutskottet, är det alltså tillfälle att komma med sådana förslag och det synes mig, att detta borde kunna vara tillräckligt. Herrarna böja tänka på, att när det gäller hela den stora statsverkspropositionen, som är en så väldig lunta lunta hava vi icke mer än 10 dagar på oss för avgivande av motioner.

Man bör verkligen icke, herr talman, gå ifrån denna bestämmelse och därmed eludera syftet med densamma vid det första tillfälle, då det överhuvudtaget kan komma i fråga att tillämpa densamma, och därigenom skapa ett prejudikat. Därför nödgas jag, herr talman, yrka avslag på herr Hages förslag.

Herr Bäckström: Herr talman, mina herrar! Med allt erkännande av det riktiga, som ligger i det resonemang, som fördes av herr Lindman, måste jag dock som norrlänning instänna i herr Hages yrkande. Vi skola komma ihåg, att detta är en fråga av stor omfattning, icke bara i vanlig mening, utan särskilt då det gäller Norrland. Med hän syn till de stora avstånd och på många håll rätt så klena kommunikationer, som där äro till finnandes, samt att många av riksdagsmännen behöva just för denna frågas skull sätta sig i förbindelse med sina kommittenter norrut, anser jag det synnerligen värdefullt, att herr Hages yrkande av kammaren bifalles. Det behöver sannerligen icke därför bliva så, att så snart en proposition av något större omfattning kommer fram, man, såsom herr Lindman befarade, behöver slå in på samma bog, ty det bör endast vara i synnerligen trängande fall, som motionstiden utsträcker. Om herrarna tänka på, av vilken betydelsen denna fråga är för hela Norrland, tror jag också, att kammaren kommer att bifalla det yrkande, som nu är framställt av herr Hage.

Herr Bengtsson i Norup: Jag vill på det livligaste instänna med herr Lindman i denna sak. Jag är rädd för, att de trängande fall, som herr Bäckström talade om, skola komma rätt så ofta, om vi redan från början slå in på den väg, som nu föreslagits. Jag fruktar att vi på det sättet endast komma att förlänga riksdagen. Jag skall därför be att få instänna i herr Lindmans yrkande.



Herr H a g e: Herr talman! Gentemot herr Lindman vill jag säga, att det ligger väl ändå någon mening bakom den nya bestämmelsen, som nu kommit in i § 55, att, då det gäller ärenden av synnerlig omfattning, man skall hava rätt att åstadkomma en sådan förlängning av motionstiden, som här ifrågasättes. Nu har herr Lindman själv erkänt, att detta ärende är av synnerlig omfattning. Då följer väl som konsekvens av detta, att man bör använda sig av dessa bestämmelser, som finnas i grundlagen.

*Ang. utsträckt tid för väckande av motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 4.*

*Fort.*

I övrigt vill jag säga, att det kan väl finnas större anledning att gå med på en förlängning av motionstiden, då vi befinna oss i början av riksdagen, än om en sådan fråga skulle komma upp i slutet av densamma, ty i sistnämnda fall finns det mindre möjligheter att kunna ordna på sådant sätt, att man kan förlänga motionstiden. Samtalsvis hava medlemmar av utskottet reonerat om saken och det har därvid icke synts möta något hinder att åstadkomma en sådan förlängning.

Herr Lindman talade i detta sammanhang om, att vi hade endast 10 dagar på oss, när det gällde avgivande av motioner i anledning av den stora statsverkspropositionen. Det är alldeles riktigt. Jag vill emellertid påpeka, att den visserligen är en smula diger, men man känner delvis till den förut, ty den är i vissa avseenden endast ett upprepande av anslagskrav, som komma tillbaka år från år, under det att det här är fråga om en mycket betydande omändring av lagstiftningen på en hel del punkter. Den, som förra året hade tillfälle att särskilt i utskottet deltaga i behandlingen av det då framlagda förslaget om vattenrättslag, vet också, att just dessa vattenrättsfrågor äro synnerligen invecklade och svåra och att, där många och starka intressen stå stridande mot varandra, varför det verkligen fordras utredning och grundlig tid för att sätta sig in i frågans olika delar.

Jag kan, herr talman, icke annat än vidhålla mitt yrkande, och jag vill särskilt för kammaren påpeka, att jag icke begagnar mig av den yttersta möjlighet, som finnes, nämligen att utsträcka motionstiden till 20 dagar, utan nöjt mig med 15 dagar. Jag föreställer mig, att inför en så billig begäran kammaren finner anledning att understödja mitt förslag.

Herr Lindman: Herr talman! Jag fäste mig här endast vid det rent principiella i saken. Vi få i alla fall icke glömma, att vi nu hava sökt att komma till bättre förhållanden beträffande motionstiden. Här har funnits en kommitté, som har arbetat på detta; och den har kommit med ett förslag, som riksdagen antagit. Det synes mig då, som om man icke just vid det första tillfälle, då man kan komma och begära en sådan förändring av motionstiden, som den nu åberopade paragrafen i riksdagsordningen medger, skall göra en dylik hemställan. Jag är rädd för, att vi på det sättet komma in på en väg, som leder oss till, att vi vid alla större lagförslag skola hava dessa 15 eller 20 dagar. Detta var dock

Ang. utsträckt  
tid för väc-  
kande av mo-  
tion i anled-  
ning av Kungl.  
Maj:ts pro-  
position nr 4.  
(Forts.)

icke meningen när dessa nya bestämmelser antogos, utan meningen var den, att motionerna skulle avlämnas på 10 dagar och att det endast skulle vara i rena undantagsfall, som något annat borde tillämpas. Då man år 1917 i konstitutionsutskottet talade om detta grundlagsförslag, sade man sig just befara, att denna paragraf skulle kunna missbrukas, men det påpekades, att det låge ju i kamrarnas eget intresse att se till, att så icke skedde. Det borde vi också göra i detta fall, tycker jag.

Herr Bäckström säger, att man bör hava tid att skriva och fråga sina kommittenter om ett sådant förslag som detta. Jag undrar, om det skulle vara klokt, att vi av den anledningen, att man vill skriva och fråga sina kommittenter om ett lagförslag, skulle begagna oss av rätten att utsträcka motionstiden. Jag kan icke finna, herr talman, att det skulle vara välbetänkt, och därför ber jag att få vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner först på bifall till det av herr Hage framställda förslaget samt vidare på avslag å berörda förslag; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl av herr Hage, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren avslår herr Hages förslag om utsträckning av den tid, inom vilken motioner, föranledda av Kungl. Maj:ts proposition nr 4, må väckas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit herr Hages berörda förslag.

Omröstningen utföll med 82 ja mot 52 nej; och hade kammaren alltså avslagit det av herr Hage framställda förslaget.

Härefter remitterades förevarande proposition till behandling av lagutskott.

## § 10.

Vidare föredrogos var efter annan och hänvisades till behandling av lagutskott de på kammarens bord liggande motionerna nr 264, av herrar *Fast* och *Hansson* i Sölvesborg, nr 265, av herrar *Hansson* i Stockholm och *Eriksson* i Grängesberg, nr 266, av herrar *Hansson* i Stockholm och *Björck* samt nr 267, av herr *Kant*.

## § 11.

Ordet lämnades härefter på begäran till

*Interpellation.*

Herr Lindman, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag anhåller om kammarens tillstånd att få framställa följande interpellation till herr statsrådet och chefen för civildepartementet:

För ett lyckligt tillämpande av de utvidgade rösträttsbestämmelser. varom urtima riksdagen beslöt, är det nödvändigt, att valen så anordnas, att möjligheterna att deltaga i valen bli i görligaste mån lika för samtliga röstberättigade och att valhandlingen för samtliga kan äga rum utan allt för betungande tidsutdräkt. Redan under förutvarande rösträttsbestämmelser för landstings- och kommunala val har emellertid i många vidsträckta landskommuner möjligheterna att göra sig gällande varit betydligt större för dem, som bott på eller strax invid den centralort inom en dylik kommun, där som regel vallokalen varit belägen, än för dem som bott kanske miltals från vallokalen.

Det torde vara ett elementärt krav, man ställer på en demokrati. då man begär, att valen av myndigheterna så organiseras, att varje röstberättigad blir i tillfälle att avlämna sin röst i en inom rimligt avstånd från hans bostad belägen vallokal och att röstavlämnandet kan äga rum med minsta möjliga tidsutdräkt. Utomlands finnas bestämmelser, som i detta avseende trygga valmännens rätt och förhindra, att för stora svårigheter läggas i vägen för vissa medborgares röstavlämnande. Sålunda är det i England stipulerat, att på landsbygden grevskapen skola delas i valdistrikt och en vallokal utses för varje distrikt på sådant sätt, att, så långt det är praktiskt möjligt, varje röstberättigad invånare i grevskapet icke skall ha längre väg än 3 engelska mil — eller lika med  $\frac{1}{2}$  svensk mil — från sin bostad till vallokalen. Eget valdistrikt får dock icke upprättas för mindre än 100 röstberättigade. Beträffande städernas delning i valdistrikt gäller i England, att detta skall göras på sådant sätt, att varje röstberättigad sättes i tillfälle att rösta inom en engelsk mil från sin bostad, men behöver särskilt valdistrikt icke upprättas för mindre än 300 röstberättigade. På grund av de olika förhållandena i vårt vidsträckta lands skilda delar kan naturligtvis här icke liknande allmänna regler fastslås för indelningen i valdistrikt.

Möjligheter till indelning i valdistrikt finns dock i Sverige och har redan tidigare funnits. Då genom den senaste kommunalrösträttsreformen de röstberättigades antal ungefär tredubblats, faller det av sig självt att särskilda anordningar för uppsamlandet av det starkt ökade antalet valsedlar äro av behovet påkallade i större kommuner och valdistrikt, så mycket mer som de röstberättigade under mars månad ha att underkasta sig besväret av icke mindre än tre och på sina håll ännu flera valförrättningar. Icke minst uppstå dessa svårigheter inom de större landskommunerna och för landsbygdens kvinnor.

Med stöd av lagarna av den 23 december 1918 om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse

*Interpellation.* på landet, om kommunalstyrelse i stad och om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd har Kungl. Maj:t den 31 december 1918 utfärdat kungörelse med föreskrifter i avseende å uppläggande under år 1919 av vissa kommunala röstlängder m. m.

(Forts.)

Vad denna kungörelse beträffar är till en början att märka, att i dess § 3 mom. 1 stadgas, att den indelning av landskommun i valkretsar, eller valdistrikt för val av kommunalfullmäktige eller i valdistrikt för landstingsmannaval, som för närvarande gäller, skall med i mom. 2 angivet undantag tillsvidare tillämpas. Denna bestämmelse är så avfattad, att man förledes att antaga, att därest en indelning icke ägt rum hitintills, får den tillsvidare icke beslutas, därest innevånareantalet icke överstiger 10,000. Meningen lär emellertid vara, att det endast är i de fall, då indelning redan ägt rum, som den fortfarande skall gälla. Men även med denna tolkning måste man fråga sig: Vilken befogenhet har Kungl. Maj:t att föreskriva detta, då enligt gällande kommunalförordning förslag om ändring i redan skedd delning i valdistrikt kan när som helst väckas genom framställning till Konungens befallningshavande, som efter inhämtande av yttrande från kommunalstämma äger bifalla dylik framställning? Icke lärer väl Kungl. Maj:t kunna beröva en kommun den möjlighet att få en förändrad valdistriktsindelning, som i kommunalförordningen är kommunen tillförsäkrad. Man kan icke värja sig från den tanken, att Kungl. Maj:t här överskridit sin befogenhet.

I kungörelsen § 3 mom. 2 finnes vidare angivet vissa bestämmelser om indelning av kommuner med över 10,000 invånare i valkretsar och valdistrikt. Det stipuleras, att extra kommunalstämma för beslut om dylik indelning i sagda kommuner skall hållas före den 15 januari och skulle för kungörelse av sådan stämma gälla vad i § 16 i förordningen om kommunalstyrelse på landet stadgas i fråga om ärenden, som fordra skyndsam handläggning. Kommunaltämmas beslut skall enligt samma kungörelse för erhållande av gällande kraft omedelbart underställas länsstyrelsens prövning. Länsstyrelsen har att utan dröjsmål i ärendet meddela beslut och delgiva detsamma vederbörande kommunala myndigheter.

Det är härvid till en början att märka, att den nådiga kungörelsen endast avser valkrets — och valdistriktsindelning i kommuner med mer än 10,000 invånare. Enligt kommunalförordningen är det föreskrivet, att dessa skola indelas i valkretsar. Men enligt samma förordning kan indelning i valdistrikt jämväl äga rum i vilken kommun som helst och vilken valkrets som helst, därest detta till följd av samfärdsselförhållandena eller andra orsaker finnes lämpligt.

Vad nu vidare beträffar de kommuner, i fråga om vilka den nådiga kungörelsen lämnar föreskrift uti ifrågavarande avseende, så är i densamma föreskrivet, att extra kommunalstämma för fattande av beslut skall hållas före den 15 januari i år. Oavsett det förhållande att kungörelsen enligt å densamma gjord anteckning utkom från trycket först den 8 januari 1919 och att kungörelsen följaktligen i de flesta fall blivit för vederbörande i kommunerna bekant först efter den 15 januari, så måste man fråga sig, vilken befogenhet Kungl. Maj:t

haft, att på detta sätt fixera en bestämd dag, före vilken kommunal-Interpellation.  
stämman för ändamålet skall hållas, med påföljd att kommunerna bliva bibringade den uppfattningen, att, därest den sålunda utsatta tiden försummas, något beslut i frågan icke kan av kommunalstämman fattas. En dylik uppfattning är tydligen oriktig. Enligt kommunalförordningen står det kommunalstämman fritt att när som helst göra framställning om indelning i valdistrikt, och denna befogenhet lär Kungl. Maj:t icke kunna beröva kommunen, lika litet som Kungl. Maj:t lär kunna förbjuda Konungens befallningshavande att bifalla en sådan framställning.

Kungörelsen innehåller vidare, att kommunalstämmas beslut skall för erhållande av gällande kraft omedelbart underställas länsstyrelsens prövning. Det förefaller, som om härvid icke uppmärksammas, att den gällande kraften tydligen icke inträder, förrän länsstyrelsens beslut vunnit laga kraft, eller således 45 dagar efter beslutets delgivande.

Jag har framställt dessa anmärkningar emot den nådiga kungörelsen den 31 december 1918 för att visa, under vilken hast den tydligen tillkommit. Skall nu samma skyndsamhet allt fortfarande iakttagas uti ifrågavarande ärende i enlighet med kungörelsens bestämmelser, så är det att befara, att det hela kommer att resultera i en allmän villervalla. Det torde ligga i alla parters intressen att detta undvikas. Det är tydligen av stor vikt att möjligheter beredas alla att med så stor lätthet, som kan åstadkommas, deltaga i de stundande valen. I sådant avseende bör man eftersträva att erhålla en så stor indelning i valdistrikt, som lämpligen kan åstadkommas.

Synnerligen expeditionsvana och övade valförrättare torde näppeligen hinna att i röstlängd slå upp och göra vederbörlig anteckning för mer än i genomsnitt 100 röstande per timme. I en kommun med 9 å 10,000 invånare kommer det enligt de nya rösträttsbestämmelserna att finnas mellan 4- och 5,000 röstberättigade personer. Skulle samtliga dessa deltaga i valet i en enda lokal och anteckning göras i en enda längd, så skulle en dylik valförrättning komma att kräva en tid av minst 50 timmar, och med endast 50 % deltagande skulle valförrättningen ändock kräva ett dygn.

Efter vad som sålunda anförts anhåller jag om kammarens bemägnade tillstånd att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få rikta följande frågor:

1) Anser herr statsrådet, att på fullt lagenlig väg möjlighet har tryggats åt samtliga röstberättigade i Sverige att vid den första tillämpningen av de utökade kommunala rösträttsbestämmelserna avge sin röst inom en på rimligt avstånd från bostaden belägen vallokal och med minsta möjliga tidsutdräkt?

2) Om så icke är förhållandet, har Kungl. Maj:ts regering för avsikt att förelägga riksdagen sådant förslag till åtgärder för underlättande av deltagande i valen, varigenom nödvändiga indelningar i valdistrikt må kunna på fullt laglig väg genomföras?

Denna anhållan bifölls av kammaren.

## § 12.

Avlämnades följande motioner, nämligen av:

herr *Magnusson* i Skövde, nr 268, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående obligatorisk försäljning efter vikt av livsmedel;

herrar *Nilsson* i Tånga och *Osberg*, nr 269, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en förbättrad yrkesstatistik;

herr *Andersons* i Råstock, nr 270, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillvaratagande för foderändamål av i vattendragen befintliga vassarter;

herr *Källman m. fl.*, nr 271, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om revision i visst syfte av gällande författningar angående under landsting stående sjukvårdsanstalter; och

herr *Sjölander*, nr 272, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring.

Nämnda motioner blevo på begäran bordlagda.

## § 13.

Justerades protokollsutdrag.

## § 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr		under 10 dagar fr. o. m. den 18 jan.,			
»	<i>Floamfält</i>		»	»	»
»	<i>Andersson</i> i Prästbol	» 10	»	»	» 28 »
»	<i>Andersson</i> i Eliantorp	» 12	»	»	» 28 »
»	<i>Borg</i>	» 5	»	»	» 25 »
»	<i>Larsson</i> i Bondarve	» 14	»	»	» 27 »
»	<i>Carlsson</i> i Solberga	» 7	»	»	» 29 »
»	<i>Pehrsson</i> i Bramstorp	» 10	»	»	» 29 »
»	<i>Svensson</i> i Kompersmåla	» 8	»	»	» 28 »
»	<i>Jensen</i>	» 2	»	»	» 25 »
»	<i>Hedlund</i> i Östersund	» 14	»	»	» 25 »
»	<i>Persson</i> i Björnsbyholm	» 10	»	»	» 28 »
»	<i>Anderson</i> i Knapasjö	» 10	»	»	» 28 »
»	<i>Johansson</i> i Sollefteå	» 8	»	»	» 27 »
»	<i>Elisson</i>	» 10	»	»	» 29 »
»	<i>Månsson</i> i Erlandsro	» 14	»	»	» 3 febr.,
»	<i>Karlsson</i> i Sandviken	» 6	»	»	» 27 jan.,
»	<i>Alvin</i>	» 9	»	»	» 27 »
»	<i>Johanson</i> i Gäre	» 10	»	»	» 27 »
»	<i>Walldén</i>	» 8	»	»	» 28 »
»	<i>Magnusson</i> i Tumhult	» 10	»	»	» 28 »
»	<i>Gustafson</i> i Kasenberg	» 14	»	»	» 29 »
»	<i>Bökelund</i>	» 7	»	»	» 26 »
»	<i>Sävström</i>	» 5	»	»	» 25 »
»	<i>Persson</i> i Fritorp	» 8	»	»	» 29 »

herr <i>Jonsson</i>	under 11 dagar fr. o. m. den 27 jan..		
» <i>Edberg</i>	14	27	
» <i>Svedberg</i>	» 5	26	
» <i>Ljungberg</i>	10	27	och
» <i>Wahlstedt</i>	10	28	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.55 e. m.

In fidem  
Per Cronvall.

## Måndagen den 27 januari.

Kl. 3 e. m.

### § 1.

Justerades protokollen för den 20 och den 21 innevarande januari.

### § 2.

Herr talmannen anmälde, att herr Bergman inställt sig vid riksdagen.

### § 3.

Herr statsrådet *Nilson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 8, angående ersättning till värnpliktige F. A. Karlsson i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 9, angående förhöjd avlöning åt f. d. vaktmästarna vid Åkerskrutbruk C. A. Malmsten och J. E. Eriksson;

nr 10, angående ersättning åt värnpliktige A. Kalldins änka och minderåriga barn;

nr 11, angående tillstånd för krigsarkivarien Severin Bergh att för rätt att åtnjuta ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 24, angående fyllnadspension å allmänna indragningsstaten åt löjtnanten vid Norra skånska infanteriregementet T. G. A.:son von Johnstones änka Sigrid von Johnstone, född Krumlinde;

nr 28, angående anslag å tilläggsstat för år 1919 under fjärde huvudtiteln för anordnande av elektrisk belysning å Karlberg;

nr 29, angående tillstånd för vaktmästaren vid artilleristaben Johan Richard P:son Ljung att för rätt att åtnjuta ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 35. angående rätt till ökad pension åt krigsarkivarien Severin Bergh; och

nr 36, med förslag till lag med vissa föreskrifter i fråga om förrättande av val av kommunal-, municipal- och stadsfullmäktige under våren 1919.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

#### § 4.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid:

till kammarens femte tillfälliga utskott motionerna:

nr 268, av herr *Magnusson* i Skövde; och

nr 269, av herrar *Nilsson* i Tånga och *Osberg*;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 270, av herr *Anderson* i Råstock;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 271 av herr *Källman m. fl.*; samt

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 272, av herr *Sjölander*.

#### § 5.

*Interpellation.* Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr *Magnusson* i Skövde, som yttrade: Herr talman! Uti en i andra kammaren den 12 maj 1917 av mig framförd interpellation, riktade jag till dåvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet spörsmålet, huruvida han var villig föranstalta om upphävande av det då nyss genomförda ystningsförbudet eller, om så ej ansågs kunna ske, åtminstone tillse, att tillverkningslicenserna icke gjordes så snäva, att osttillverkningen försvårades eller omöjliggjordes. I interpellationen anfördes, hurusom detta förbud skulle komma att särskilt hårt drabba Skaraborgs län, i det att, enligt senaste mejeristatistik före förbudet mer än hälften av all inom landet tillverkad helfet ost tillverkades inom länet, ävensom att mjölken till denna huvudsakligen uppsamlades från mindre jordbruk. Vidare framhöll jag, hurusom förbudet komme att med orättvis tunga drabba jordbrukarna just i de orter, som ha mera omfattande osttillverkning, samt att stora hinder och trakasserier vid tillverkningen skulle bli den sannolika följden av förbudet.

I i sitt den 11 juni avgivna svar betonade statsrådet Dahlberg, att han »i likhet med interpellanten var fullt övertygad därom, att detta förbud måste tillämpas på sådant sätt, att icke allvarigare skada tillfogas den produktion, som därav beröres».

Tillämpningen har emellertid ingalunda svarat mot denna utfästelse. Licensvillkoren ha i regel vid varje förnyelse skärpts och i många fall därbän, att vederbörande mejeri sett sig nödsakat att



nedlägga rörelsen. Att oaktat de alltjämt ökade svårigheterna och trakasserierna till följd av förbudet större delen av mejerierna fortsätta rörelsen grundade sig på förhoppningen att omsider och snarast möjligt bli förbudet kvitt; men därest icke bestämda utsikter härtill yppas, nödgas ett stort antal mejerier nedlägga en rörelse, som under nu rådande tvångsförhållanden medför en förlust. Även om någon skulle anse detta under nu rådande förhållanden vara mindre att beklaga, må man dock ihågkomma, att det i de flesta fallen blir småmejerier i avlägsna orter, som nödgas upphöra, säkerligen till mycket stor framtida skada för jordbruket och mjölkhushållningen. Hur förbudet verkat framgår bäst av nedan anförda icke sällsynta, men typiska fall.

*Interpellation.*  
(Forts.)

En person, som sedan mer än 20 år drivit ett mindre ostmejeri, sökte licens för ystning av 300 liter dagligen. I licensansökan visades, att mjölmängden under de närmast föregående månaderna icke nått upp till detta kvantum, men med hänsyn till väntad ökning under eftersommaren, begärdes licens för berörda mjölmängd. Licensen beviljades under villkor, att till viss livsmedelsnämnd dagligen levererades 150 liter mjölk. Den totala mjölmängden uppgick emellertid ej ens härtill, varför, med upplysning om mjölkstillgången, ändring i licensen begärdes. Trots upprepade försök vanns ingen annan ändring än att den kvantitet, som skulle levereras till livsmedelsnämnden, nedsattes till 75 liter per dag eller nästan hela den tillgängliga mjölmängden. Den ifrågavarande livsmedelsnämnden betalade vidare ett pris, som endast med ett öre översteg mejeristens inköpskostnad, när han ombestyrde hämtningen vid gårdarna, samtidigt som den mejerist i staden, som för livsmedelsnämnden ombestyrde distributionen av mjölken, ägde att uttaga en förtjänst av sex öre per liter. Genom här berörda licensbestämmelser tvingades sålunda den förstnämnde mejeristen för undvikande av förlust icke blott att nedlägga sin rörelse utan lämna sina 20-åriga leverantörer till en konkurrens i staden, där för övrigt ingen oöverkomlig mjölkbrist rådde.

I de fall, när i licensvillkoren ingått, att mejeristen dagligen skolat leverera visst kvantum mjölk till stad eller större samhälle, har ofta inträffat, att mottagaren, vederbörande livsmedelsnämnd, icke kunnat ställa nödiga transportflaskor till förfogande. Mejeristen har då givetvis själv måst tillvarataga mjölken med påföljd, att hans journaler vid inspektion visat större mjölmängd för ystning än licensen medgivit. Att för sådant bli anmäld och åtalad kan ej kännas rättvist eller rimligt, och när härtill kommer, att böterna enligt författningen skola utgöra minst fyra gånger varans värde, så följer, att, om mejeristen hänsynslöst låtit överskottsvaran förstöras eller använt den till djurföda, hans förlust inskränkt sig till inköpspriset i stället för fyra gånger varans värde, när han i folkningens intresse tillvaratagit densamma.

På grund av ständiga förändringar i licensvillkoren och svårigheten att tolka såväl dessa om författningen har det för vederbörande mejeriidkare varit svårt, ja orimligt, att efterleva författningen utan

*Interpellation.* att förstöra mjölken eller använda den till djurföda. Mjölktillgången är av lätt insedda skäl aldrig konstant; och därför en mejeriidkare haft licens att per kalendermånad ysta t. ex. 400 liter om dagen, men mjölktillgången under en månad överskridit detta kvantum, har han varit förhindrad ysta överskottet, även om han föregående eller följande månader haft underskott, ej heller kunnat finna annan lämplig användning för överskottsmjölken. Om man då genom ystning tillvaratagit denna, har i många fall åtal och höga böter blivit följden. Ensamt vid Södra Vadsbo häradsrätt är mer än ett 30-tal sådana mål anhängiggjorda, och vid Gudhems häradsrätt har exempelvis en mejeriägare för liknande förseelse nyligen dömts till 3,000 kronors böter. Att märka är, att licenserna först beviljades för längre period med rätt att under en månad med större mjölktillgång ysta vad ystningen en föregående månad understigit licenskvantiteten. När sedan villkoren förändrades att gälla kalendermånad, observerades eller begreps detta ej av många mejerister, som just på grund härav åtalats och bötfällts. Att sådant väcker stor och berättigad indignation icke blott bland de bötfällda, utan även bland allmänheten må ej förvåna. Domhavandena, som av rent formella skäl nödgats utdöma böterna, ha i många fall uppmanat de dömda att genom nådeansökan söka befrielse från böternas gäldande, och det må här tillåtas uttala en förhoppning, att dessa ansökningar må av vederbörande statsråd ägnas en välvillig behandling.

Till ystningsförbudet har senare kommit förbudet att sälja osten till andra än av F. H. K. godkända köpare. Ej nog med att det åsatta maximipriset icke täcker tillverkningskostnaderna med nu rådande mjölkpris; F. H. K. har icke föranstaltat om uttagning av osten, utan ha mejerierna nödgats utan ersättning lagra densamma under lång tid, vartill de i många fall sakna lämpliga lokaler. Detta har lett icke blott därefter, att betydande ostpartier löpa fara att förstöras, utan mejeristerna tillskyndas även mycket stora svårigheter för drivande av sin näring genom att icke få in några pengar för osten, samtidigt som de måste betala mjölkleverantörerna. Detta förorsakar förskottsutgifter, som för mängden äro nog så betungande. Synnerligen starka skäl tala därför för osthandelns fullständiga frigivande. Härvid måste beaktas, att till följd av den nu tillbakahållna försäljningen mejeriidkarna löpa fara att göra förluster, när nu befintliga lager skola realiseras.

Åtskilliga förordningar, som under kristiden utfärdats av Kungl. Maj:t, äro också av den art, att man med fog kan resa spörsmålet, huruvida de icke gripa in på områden, där Kungl. Maj:t icke ensam äger att lagstifta. Sålunda ha Konung och riksdag i vederbörlig ordning antagit den s. k. förfoganderättslagen, varigenom åt Kungl. Maj:t lämnas rätt att lägga beslag på vissa varor. Däremot kan ifrågasättas, om Kungl. Maj:t med stöd av denna lag ägt att för enskilda näringsidkare föreskriva *sättet* för användning av viss ej beslagtagna vara. I här berörda fall har mjölken icke lagts under beslag, ej heller förrän vid en senare tidpunkt den färdiga varan, men Kungl. Maj:t har likväl föreskrivit, hur råvaran skall användas.

Men även om dessa synpunkter lämnas å sido, föreligga de allra starkaste skäl att snarast upphäva såväl ystningsförbudet som osthandelsregleringen, förbud, vilkas inverkan på mejerinäringen och mjölkhushållningen på många orter är till synnerligt men, förutom att de, såsom i fråga om ystningsförbudet visats, äro nästan omöjliga att efterleva. Ej heller är deras upprätthållande nödvändigt eller ens gagneligt ur folknäringssynpunkt. Om ej en snar lättnad beredes, nödgas en hel del för jordbruket nyttiga mejerier att nedläggas rörelsen, därav ej minst på avlägsna platser, där de under återvändande normala tider äro nästan omistliga.

*Interpellation.*  
(Forts.)

På grund av det anförda anhåller jag därför om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande spörsmål:

1:o) Är herr statsrådet villigt att snarast möjligt och helst omedelbart föranstalta om ett fullständigt upphävande av osttillverkningsförbudet eller åtminstone föreskriva sådana lättnader i förbudet, att här påpekade svårigheter och orättvisor vid dess tillämpning undanröjas?

2:o) Är herr statsrådet villigt att med hänsyn till osthandelns nuvarande otillfredsställande läge och omöjligheten för mejerierna att kunna tillfredsställande lagra osten snarast föranstalta om osthandelns fullständiga frigivande?

Denna anhållan bifölls av kammaren.

## § 6.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herrar *Hansson* i Rättvik och *Berglund*, nr 273, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av katekesundervisningen i skolorna m. m.;

herr *Sköld m. fl.*, nr 274, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning om organiserandet av insamling och utforskning av den svenska allmogekulturen; och

herrar *Thore* och *Olsson* i Kullenbergstorp, nr 275, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommandet av en effektiv sjömanspensionering.

Ifrågavarande motioner bordlades.

## § 7.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning av de till värnpliktiga under tjänstgöring för rikets försvar utgående kontanta förmåner; samt

bankoutskottets memorial:

nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse; och

nr 2, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutskottet avlämnade berättelse.

## § 8.

Justerades protokollsutdrag.

## § 9.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr		under 12	dagar fr. o. m. den 30 jan.,			
»	<i>Brännström</i>	»	8	»	»	28 »
»	<i>Magnusson</i> i Skövde	»	8	»	»	29 »
»	<i>Hansson</i> i Rättvik	»	8	»	»	31 »
»	<i>Sommelius</i>	»	8	»	»	29 »
»	<i>Johanson</i> i Huskvarna	»	8	»	»	28 »
»	<i>Hansson</i> i Gårda	»	10	»	»	30 »
«	<i>Kahlström</i>	»	10	»	»	30 »
»	<i>Ericson</i> i Obergå	»	5	»	»	29 »
»	<i>Sköld</i>	»	2	»	»	28 »
»	<i>Hallén</i>	»	6	»	»	27 »
»	<i>Fast</i>	»	12	»	»	28 »
»	<i>Thore</i>	»	12	»	»	29 »
»	<i>Olsson</i> i Kollungeröd	»	7	»	»	30 »
»	<i>Hagman</i> i Domnarvet	»	10	»	»	28 »
»	<i>Hedlund</i> i Sundsvall	»	11	»	»	29 »
»	<i>Larsson</i> i Ångbäck	»	4	»	»	29 » och
»	<i>Andersson</i> i Fiskebäckskil	»	14	»	»	28 »
»	<i>Räf</i>	»		»	»	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.28 e. m.

In fidem  
Per Crowvall.